

**Andijan Davlat Tibbiyot Instituti,
1-akusherlik va ginekologiya
kafedrasi PhD Axmedova N. M.
taqrizi ostida**

**Mutalipova Madinabonu Xamidjon
qizi
Andijan State Medical Institute
Uzbekistan**

Email: mutalipovamadina96@gmail.com

**BACHADON MIOMASINI ERTA TASHXISLASHDA BIOLOGIK
MARKERLARNING (CA-125, QON TOMIR ENDOTELIAL FAKTORI,
GLIKODELIN) RO'LI**

ANNOTATSIYA: Ayollarda bachadon miomasi va bu kasallik keltirib chaqarayotgan asoratlarni zamonaviy tibbiyotda yutuqlariga qaramay, to'liq o'rganilmagan va ko'payib bormoqda. Ginekologik kasalliklar ichida bachadon miomasi so'ngi 5yil mobaynida eng ko'p uchrayotgani takidlab kelinmoqda, ayniqsa reproduktiv yoshdagi ayollarda bu kasallik tufayli bepushtlik kelib chiqishi ham kuzatilishi mumkin. Premenopauzal yoshdagi ayollarda esa bachadon miomasi tufayli qon ketish, kuchli og'riq va og'r holatlarda siydik tutaolmaslikka olib keladi. Bunday asoratlarni oldini olish va har qanday yoshdagi ayollarda bachadon miomasini erta tashxislashda biologik markerlarni ro'li yoritilgan tadqiqotimiz bilan bo'lishamiz.

Kalit so'zlar: bachadon miomasi, biologik markerlar, CA-125, glikodelin, qon tomir endotelial faktori, reproduktiv yosh, premenopauza.

KIRISH:

Bachadon fibroidlari, shuningdek, leiomiomalar yoki miomalar deb ataladigan, bachadonning silliq mushak to'qimasida rivojlanadigan havfsiz o'smalardir. Ular o'lchami, shakli va bachadon ichidagi joylashuvi bo'yicha farqlanadi va bitta yoki ko'p bo'lishi mumkin. Fibroidlar saraton emas, lekin ular og'riqli menstruatsiya, qorin og'rig'i, bosim alomatlari, homiladorlik va tug'ish paytidagi murakkabliklar va gormonal buzilishlar kabi turli xil sabablar tufayli kelib chiqadi. Jahon sog'liqni saqlash statistikasiga ko'ra 50 yoshga kirgan ayollarning taxminan 70-80% bachadon miomalari rivojlanadi. 30-40 yoshdagi ayollar eng yuqori xavf ostida bo'lib, ushbu yosh guruhida tarqalish darajasi taxminan 40% ni tashkil etadi. Afro-amerikalik ayollar Osiyolik ayollarga qaraganda fibroidlar rivojlanishiga ko'proq moyil, tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, 35 yoshga kelganda Afro-amerikalik ayollarning 60% da fibroidlar bo'ladi, bu esa Osiyolik ayollarda taxminan 40% ni tashkil etadi.

Bachadon miomalari – bu bachadonning to'qimalarida paydo bo'ladigan saraton kasalligi emas, balki havfsiz o'smalardir va ularning o'lchami va joylashuviga qarab turli xil simptomlarga sabab bo'ladi. Bular quyidagilardan iborat: menstruatsiya davrida davomiy yoki haddan tashqari ko'p qon ketishi, qov sohasidagi noqulaylik yoki og'riq, qorin bo'shlig'ida to'liqlik yoki bosim hissi, siydik pufagiga bosim tufayli siydik chiqarish ehtiyojining ko'payishi, siydikni to'liq bo'shata olmaslik hissi, qabziyat kuzatilishi mumkin. Reproaktiv yoshdagi ayollarda esa homiladorlik bilan bog'liq muammolar kuzatiladi. Bachadon miomasini erta tashxislash va davolash bu simptomlar kelib chiqishini oldini oladi, va bu holatda biologik markerlar orqali erta diagnostika maqsadga muvofiqdir.

Biologik markerlar – bu organizmda yoki uning biologik suyuqliklarida mavjud bo'lgan, muayyan kasalliklarni, holatlarni yoki jarayonlarni aniqlashda yordam beradigan molekularlar yoki xususiyatlardir. Ular odatda quyidagi turlarga bo'linadi:

1. Genetik Markerlar: Genetik materialda (DNK, RNK) joylashgan va individual yoki kasallikka xos xususiyatlarni ko'rsatadigan belgilar.
2. Biokimyoviy Markerlar: Qon, siydik yoki boshqa biologik suyuqliklarda topilgan va muayyan kasalliklar yoki holatlar bilan bog'liq bo'lgan kimyoviy moddalar (masalan, xolesterol, glyukoza darajasi).
3. Fiziologik Markerlar: Organizmning fiziologik holatini ko'rsatadigan belgilar (masalan, qon bosimi, yurak urish tezligi).
4. Morfologik Markerlar: Tahlil qilinayotgan to'qimalar yoki organlarning strukturasi o'zgarishlarni ko'rsatuvchi belgilar.

Biologik markerlar tibbiyotda, ayniqsa, diagnostika va davolanishning samaradorligini baholashda muhim rol o'ynaydi. Ular shuningdek, kasalliklarning oldini olish va monitoring qilishda ham qo'llaniladi.

Bachadon miomasini tashxislash va davolashni monitoring qilishda CA-125, glikodelin va qon tomir endoteliyal faktorining ro'li haqida ko'plab ilmiy tadqiqotlar olib borilgan. Maqolada ushbu biomarkerlarning bachadon miomasi erta tashxisidagi ahamiyati ko'rib chiqiladi.

CA-125 (Cancer Antigen 125) — bu bachadon, tuxumdon va boshqa reproduktiv tizim organlarida ishlab chiqariladigan glikoprotein bo'lib, u asosan tuxumdon saratoni uchun marker sifatida tanilgan. CA-125 darajalari ayollarda turli ginekologik holatlar, jumladan, endometrioz, tuxumdon kistalari va bachadon miomalarida ham o'zgarishi mumkin. CA-125 darajasini o'lchash, bemorlarning saraton kasalliklari va boshqa ginekologik kasalliklarni aniqlash va monitoring qilishda yordam beradi.

Bachadon Miomasini Diagnostikasida CA-125 ni ro'li shundaki, tashxis qo'yishda CA-125 darajasi bachadon miomasi bor yoki yo'qligini aniqlashda bevosita foydalanilmaydi, lekin uning darajasi oshishi mioma mavjudligini ko'rsatadi. Biroq, CA-125 darajasining oshishi boshqa kasalliklar bilan ham bog'liq bo'lishi mumkin. Shuning uchun, bu markerni mustaqil ravishda tashxis qo'yish uchun ishlatish tavsiya etilmaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yuqori CA-125 darajalari ko'pincha miomalar bilan bog'liq og'ir belgilarga, masalan, ko'p menstrual qon ketishiga va pelvik og'riqqa olib kelishi mumkin. Bu korrelatsiya, bemorlarni kuzatish va davolash strategiyalarini belgilashda foydalidir. Davolanishni monitoring qilishda CA-125 darajasini kuzatish, davolanishga javobni baholashda yordam beradi. Agar davolanishdan keyin CA-125 darajasi pasaysa, bu mioma o'lchamining kamayishi yoki simptomlarning yaxshilanishini ko'rsatadi. Ammo, CA-125 darajasi, mioma kabi xavfsiz o'simtalarni xavfli o'simtalardan farqlashda yordam bera olmaydi. Biroq, uning darajasini bilish, bemorlarni qo'shimcha tekshiruvlar va monitoringga yo'naltirishda foydali bo'ladi.

CA-125 darajasini ortishi saraton va boshqa ginekologik kasalliklar bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Ko'plab tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, CA-125 darajasi bachadon miomalarida bo'lgan ayollarda ortadi. Masalan, "Gynecologic Oncology" jurnalida chop etilgan tadqiqotda mualliflar CA-125 darajasining oshishi va mioma o'lchamlari o'rtasidagi korrelatsiyani aniqladilar (Sharma et al., 2017). Biroq, CA-125 darajasi faqat mioma uchun aniq biologik

marker emas, chunki u boshqa holatlar, masalan, endometrioz va tuxumdon kistalari bo'lganda ham oshishi mumkin.

Glikodelin — bu homiladorlik jarayonida muhim rol o'ynaydigan glikoprotein bo'lib, bachadon ichki qavatida ishlab chiqariladi. Glycodelin darajasi bachadon miomalari bilan bog'liq bo'ladi, chunki bu marker endometrial muhitni va implantatsiyani regulyatsiya qilishda ishtirok etadi. Ayniqsa miomaning submucos turida endometriy deformatsiyasi kuzatiladi va bu holatda glikodelin miqdori organizmda ortadi. Tadqiqotlar glikodelin darajasi yuqori bo'lgan ayollarda miomalar rivojlanish ehtimoli yuqori bo'lishini ko'rsatadi. Shuningdek, glikodelin darajasi miomalar bilan bog'liq belgilarning og'irligini baholashda ham yordam beradi.

Qon tomir endotelial factori- qon tomirlarining o'sishini rag'batlantiruvchi va angiogenez jarayonida muhim rol o'ynaydigan oqsildir. U bachadon miomalarida qon ta'minotini ta'minlash uchun zarurdir. Tadqiqotlarda qon tomir endotelial faktorining darajasi bachadon miomalari o'sishi va ularning rivojlanishi bilan bog'liq ekanligi ta'kidlangan . Qon tomir endotelial faktorining darajasini o'lchanishi miomalar o'sishini kuzatishda va davolanish samaradorligini baholashda yordam beradi.

MATERIALLAR VA USLUBLAR:

Tadqiqot materiallari sifatida 60 nafar ayol olindi, ulardan 40nafari bachadon miomasini turli formalari bilan kasallangan 20 nafari sog'lom ayollar. Ularda kasallikni klinikasi, laborator tahlillar va ultratovush tekshiruvlari bajarildi va taqqoslandi. Ushbu tadqiqot Andijon viloyati Perinatologiya markazi ginekologiya bo'limi va 1-akusherlik va ginekologiya kafedrasida olib borildi.

Olingan materiallar asosida bachadon miomasi va uni erta tashxislashda biologik markerlarni ro'li yanada batafsil o'rganildi. Bachadon miomasini erta tashxislash metodikasi takomillashtirildi.

NATIJALAR VA MUHOKAMALAR:

Bachadon miomasining kechishi va klinik belgilari turlicha bo'lib aksariyat hollarda simptomsiz kechishiga qaramay uning erta diagnostikasida CA-125, glikodelin va qon tomir endotelial faktorini ro'li haqida organidik, va bu biologik markerlarni erta diagnostikada va davolash samaradorlidini baxolashda qo'llashni tadbeq qildik. 100% tadqiqotga olingan bachadon miomasi bilan kasallangan ayollarda biologik markerlar miqdori oshgani, soglom ayollarda esa bu ko'rsatkichlar normadaliq aniqlandi.

XULOSA:

CA-125, glikodelin va qon tomir endotelial faktori bachadon miomalarining erta tashxisida muhim biomarkerlar sifatida ko'rib chiqilishi mumkin. Ularning darajalari miomalar bilan bog'liq belgilarning og'irlashuvi, rivojlanishi va davolashga javobni baholashda foydali ma'lumotlar taqdim etadi. Biroq, ushbu biomarkerlarni mustaqil ravishda tashxis qo'yish uchun ishlatish tavsiya etilmaydi, chunki ular boshqa ginekologik va onkologik kasalliklar bilan ham bog'liq bo'lishi mumkin. Kelgusida biomarkerlarni birgalikda qo'llash va ularning kombinatsiyasini o'rganish, bachadon miomalarini erta aniqlash va boshqarishda muhim yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Sharma, S., et al. (2017). "CA-125 Levels and Uterine Fibroids: A Correlation Study." Gynecologic Oncology.
2. Akhmedov, A. T., et al. (2019). "The Role of Glycodelin in Uterine Fibroids." Journal of Clinical Endocrinology & Metabolism.
3. Sullivan, M. H., et al. (2020). "Vascular Endothelial Growth Factor and Uterine Fibroids: Implications for Pathogenesis." The American Journal of Pathology.
4. dr Dutta's: Gynecology(2022) 540 p
5. Woodward/ Kennedy Sohaey : diagnosticheskoye vizualizatsiya v ginekologii. 348p